

Samaniego, Tolosako alkate

Felix Mª Samaniego lurreamendi Tolosako alkate bezala ikusiz bere gora-behera batzuk bakarrik oroitu nahi ditut. 1775eko urtarrilean izendatu zuten urte baterako, baina martxoaren 7 arte ezin izan zuen zin egin, aita oso gaixo zuelako. Urte hartako *Auto de Buen Gobierno de la Villa* liburutik datu hauek hartu ditut orduko gizarte arauak ezagutzeko.

- * Meza, bezpera eta errosario garaian, behartua den egunetan, tabernak itxi behar ziren eta pilotan, bolotan, kartetan jokatzeari debekatuta zegoen. Jai egunetan dendak itxi behar ziren eta ezin zen gurdi edo asto kargatuekin ibili.
- * Gaueko zortzietatik aurrera (udan zortzi t'erdietatik aurrera) ezin zen tabernetan egon edaten edo hitzegiten.
- * Otoitz tokearen ondoren ezin zen arto, sagar, gaztaina edo beste fruturik sartu herrian. Ordu horretan ezin zen musika jo, bertsoak kantatu edo mozorrotuta ibili.
- * Ilundu ondoren ezin zen Plaza Berriko Udaletxeko arkupean edo Alhondigan gelditu edo hitzegin.
- * Emakumeek ezin zuten ilunpetan kalean ibili. Emakume ezkongabeek ezin zuten beheko pisuetan bakarrik bizi.

Ohar guzti hauek eta beste batzuk Santa Maria eta San Frantzisko elizeetan irakurtzen ziren jai egun batean herri mezan.

NOLA ETA ZERGATIK ALKATE?

Nola eta zergatik izan zen Samaniego Tolosako alkate? XVI. mendean kontzeju irekiak kontzeju itxia ordezkatu zuen. Hautesle izateko, ondasunetan 30.000 maravedi zituen, bizilaguna izan behar zen. Eta hautagaia izateko 60.000 maravedi izan behar zuten ondasunetan Tolosan. Alkatea eta erregidoreek harresi barrukoak izan behar zuten, lurreamendiko jabea ezik. Samaniegok jabeago zabalak zituen: Biasteriko bi maiorazgoak eta Irala, lurreamendi, Ildiakez eta lur erantsiak Tolosan. Samaniego Euskal Herriko Adiskideen Elkarte (RSBAP) bazkide sortzailea izan zen bere osaba Peña-

floridako kontearekin eta Bergarako Seminarioaren zuzendaria. Idazleak amaren bitartez jaso zuen Idiakenez etxea eta bertan eta lurreamendin bizi izan zen. lurreamendin Melchor Gaspar de Jovellanos XVIII. mendeko Espainiako gizon garrantzitsuenaren bisita izan zuen.

Samaniego arabarra zen jaiotzez eta aitaren aldetik, gipuzkoarra amaren aldetik eta bizkaitar batekin ezkondu zen. Euskal Herriko Adiskideen lema errealtate egin zuen bere pertsonan: «lurac bat».

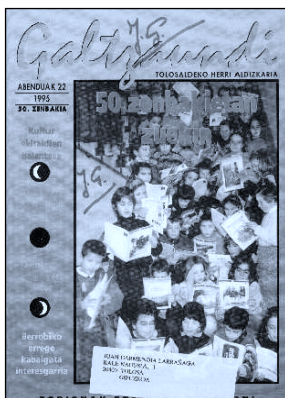
Alkate ona izan zela esan behar dut, ez zen konpromezuzkoa izan. Denbora gutxi egin zuen alkatetzan, gainera askotan kanpoan egon behar izan zuen. Bere osaba PeñafloRIDAKO konteari idatzitako eskutitzean esaten du udaletxeko zenbaitekin izandako istiluetatik *pakean eta ohorez* atera zela. Izurrite baten ondorengo haragi eskasiari aurre egitea izan zen Samaniego alkatearen arazo larriena. Prezioen igoera ezin izan zuen ebitatu.

Baina kultura materiala alde batera utzita, Samaniego ilustrazio garaian bizitu zen eta izpiritua asko landu zuen. Musika zalea zen eta zenbait instrumentu jotzen zituen. Horrezaz gain, tronpa, klarinete eta beste instrumentu batzuk sartu ziren parrokiaren bere garaian.

Bere udal politika lanak ez zuen objektiorik izan. Humanista bat izan zen, harreman giza-ekonomiko handiko alkatea, obra literario ugariaren egilea. Harreman estua izan zuen Tolosarekin, bere alkatetza garaian eta ondorengo urteetan. 1782an Udalak bere bilerak Idiakenez jauregian egitea eskatu zion eta baiezkoa eman zion. 1788an Iriarte bere etsaiaren kontrako foileto kritiko bat argitaratu zuen Francisco de Lama bere lagunaren inprimategian (Isaac Lopez-Mendizabalen birraitona).

Duela gutxi, Julio Caro Baroja maisu eta lagunaren heriotza zela eta, jakintsu horrek Samaniegoren alegiekin ikasi zuela irakurtzen jakin nuen.

Oharra: Tolosako Udaletxean azaroaren 24ean emandako hitzalditik hartua.

Samaniego, Tolosako alkate / Juan Garmendia Larrañaga. - En : *Galtzaundi. Tolosaldeko Herri Aldizkaria*. - Tolosa : Galtzaundi Euskara Taldea. - 50. zenb. (1995 abend.), 34 orr.